

Kronika

PESNIŠKI LIST 25: Janez Strehovec

PESNIŠKI LIST 26: Miha Avanzo

Književnost

Pričujoči številki pesniških listov* prinašata pesmi dveh skoraj enako starih mladih ustvarjalcev, ki so kljub istemu času (leto 1974), istemu kraju (Ljubljana) in deloma istim okoliščinam (oba sta bila tedaj študenta filozofske fakultete) nastanka izredno različne. To se je pokazalo že v ocenah njunih pesniških prvincev,** ki jih je v predlanski letnik Sodobnosti prispeval Marijan Zlobec, vendar pa se je v celoti pokazalo šele zdaj, ko zaporedna objava v isti zbirki, ki pogojuje enovitejši in mnogo bolj prečiščen izbor pesmi, omogoča tudi uspešno neposredno primerjavo.

Na različnost Strehovčeve in Avanzove poezije nas najprej opozorita naslova njunih listov, ki zelo natančno povzemata njihovo neposredno in posredno vsebino. Strehovec Orfej in Narcis najprej vzpostavi razdaljo med bralcem in poimenovanim predmetom, nato pa nas popelje v svet pesnjenja in lepote. Z uporabo mitične prispodobe se pesnik že v naslovu dvigne nad oklepajočo vsakdanjost zemeljske resničnosti v sanjsko vzvišenost in igrivost. Avanzov naslov Deklice se v nasprotju s tem nanaša zgolj na zemeljski svet, na tisto njegovo pojavnost, ki se sicer res pogosto pojavlja v sanjah moškega dela človeštva, ki je tudi vzvišena in igriva, vendar pa hkrati v tolikšni meri oprijemljiva, da je bolj resnična in prisotna kot zemlja sama.

* Pesniški list 25 in 26. Založništvo tržaškega tiska — Založba Lipa, Trst — Koper 1975.

** Janez Strehovec, Pekel in Pesem o meni. Založba Obzorja, Maribor 1973. Miha Avanzo, Pravica skazica. Zbirka Pota mladih, Mladinska knjiga, Ljubljana 1973.

V primerjavi s prvencem Strehovec pesniški svet ne kaže pomembnejše vsebinske spremembe. Tudi tu je veskozi čutiti razpetost med besedo, besedno zvezo, stavkom kot nosilci pomenov, misli, idej, torej kot sredstvi za posnemanje resničnosti stvarnega sveta, in med besedami in besednimi zvezami kot sredstvi za doseganje določenih čutnih lepotnih učinkov, torej kot samostojnimi gradniki lastne resničnosti. Pesniški list je razdeljen na tri dele: cikla Orfejevi spevi in Narcisove sanje ter zaključno pesem Jutro.

Omenjena dvojnost pride najbolj do izraza v Orfejevih spevih, kjer se pesnik navidezno ukvarja z reševanjem posebnih in večnostnih vprašanj, ki se pojavljajo ob pojavih pesnjenja, ljubezni, sanj, lepote, življenja in smrti. Vendar se ta vprašanja pojavljajo le v posameznih verzih, nepovezana in zakrita, zato bi vsakršno prepoznavanje resničnega ozadja bilo ne samo hudo tvegano, temveč povsem neutemeljeno in zato samovoljno. Strehovec noče posnemati resničnosti stvarnega sveta, zanj je resnica v besedi sami, ali kot pravi sam: »beseda... je zrasla v resnico«, ta resnica pa so »ubesedene sanje« in »ubesedeni novi svetovi«. Beseda z lastno resnico pa ni več v službi ideje, ampak lepote. Z nihanjem med sanjami in resničnostjo si pesnik ustvarja večji manevrski prostor za svojo igro, kar ima za posledico večji estetski učinek.

V ciklu Narcisove sanje je na račun resničnosti ta manevrski prostor zožen. Pomeni besed in besednih zvez so osamosvojeni do te mere, da ne omogočajo več vzpostavljanja povezav med posameznimi predmeti, ki jih označujejo. Zato je ta cikel kljub novi estetski razsežnosti, to je estetiki grdega, ostudnega (kar pa je bolj osamljen pojav in

deluje bolj ali manj prisiljeno in zato neučinkovito, npr.: *Purpurna prasica* življenja se je gnilo štrudlala v olivni obok katedrale, (*Krastačji iztrebki* so rezali psalne močno zavrnjene visoke svetlobe), na splošno umetniško šibkejši.

Pesem *Jutro* se s svojim vsebinskim ustrojem vrača k začetnemu ciklu, le da je predvsem v zadnjih dveh kiticah na prvi pogled še bolj razvidna, skoraj programska, tezna. Vendar je tudi to pot pesnikovo videnje »ljubezni, ki s pesmijo vodi gore, vode in ljudi v nove svetove« zgolj sanjsko, daleč stran od resnice, a pred samimi vrati lepote.

Strehovčeve pesmi, objavljene v pesniškem listu, pa tudi oblikovno niso novost, saj v celoti sledijo nekaterim pesnim cikla *Decembrsko-januarske* pesmi njegovega prvenca. Pri teh gre v nasprotju s pesnimi drugih treh ciklov, kjer je kljub odsotnosti metra in ujet v zvočne mreže rime, asonance, pa tudi aliteracije, za drugačne vrste ujetosti: verzi, ki ne poznajo ne metra ne glasovnih figur, so strogo razvrščeni v štirivrstične kitice, katerih število je tudi natanko določeno. Zamenjava besednega reda je redka, prispodoba pa je v skladu z vsebino zelo pogosta. Značilna je oblika stavka, ki ga skoraj vedno sestavljajo vsi glavni stavčni členi, pogosto vsak vsaj z enim prilastkom. Taka splošna naravnost privede v nekaterih skrajnostih (npr. pesem *Jutro*), kjer ni ne preobratov ne preskokov (vsi stavki se končajo hkrati z verzom), do popolnoma enake stavčne zgradbe, ki se ponavlja iz verza v verz skozi celo pesem. Seveda ta vzporednost ustvarja določen ritem, ki pa pri bralcu ne zbujajo nič drugega kot občutek monotonosti.

Dejstvo, da Strehovec zgolj prehaja iz ene vrste ujetosti v urejenost oblike v drugo, bi si lahko razlagali tako, da sam čuti zavestno ali podzavestno potrebo, da kaos svojega sanjskega sveta nekako razporedi in razčleni, vendar

pa je vprašanje, če je to sploh mogoče, če sploh lahko z urejenostjo oblike nadomestimo in presežemo nurejenost vsebine.

Tudi *Avanzov* pesniški svet od njegove prve zbirke do pesniškega lista ni doživel nobene globlje spremembe, saj z novejšimi pesmimi nadaljuje osnovno vsebinsko-idejno usmeritev svojega prvenca. Vendar pa so v primeri s tedanjimi te pesmi zdaj mnogo bolj enotne, tako po splošni tematiki, kot tudi glede na razmerje med besedo in njenim stvarnim ozadjem in njegovim pomenom.

V skladu z naslovom je izbor omejen na pesmi, ki so plod pesnikove neposredne izkušnje z deklamacijo kot posameznicami (pesmi *Katja*, *Alenka*, *Monika* itd.), ali z deklamacijo kot vrsto človeškega rodu (*Pomladne deklice*). Medtem ko so v *Pravico* skazico uvrščene zelo raznovrstne pesmi, ki so si glede na svojo sporočilno vrednost in njeno naravnost včasih celo nasprotujoče, saj sega izbor od golih besednih iger in logičnic vse do pesmi, ki vsebujejo globljo bivanjsko problematiko, pa v *Deklicah* najdemo zgolj pesmi, ki ohranjajo tisto ubeseditveno namenskost in povednost, ki je že v *Pravici* skazici pomenila srednjo pot izmed obeh skrajnosti.

Pri tem nas ne sme zavesti dejstvo, da že v *Avanzovem* prvcu naletimo na dvojne pesmi, naslovljenih z deklamacijami imeni (*Mojca* in *Mojca II*), tako kot je to pri vseh pesmih razen ene v *Deklicah*, saj gre pri njiju dveh zgolj za logično besedno igro. Pesniški list je nadaljevanje take vsebinsko-idejne usmeritve, kot jo najdemo v pesmih *Sobota* od devetih do desetih, *Knoličbar*, *Support your local poet*, itd. V vseh teh pesmih pesnik ubeseditveno neki dogodek ali doživetje ali misel iz njegovega osebnega vsakdanjega življenja, ki mu z zadnjima verzoma navadno da nov pomen ali dodatno razsežnost. V *Avanzovi* poeziji gre to-

rej za posnemanje resničnosti stvarnega sveta, ki skuša biti čim bolj verodostojno, kar dokazuje navajanje točnega časa in kraja dogajanja v nekaterih pesmih. Na videz gre torej zgolj za objektivni popis stvarnosti, vendar le na videz. Dejansko je vseskozi prisotna globoka osebna prizadetost, ki se izraža ali v obliki radoživosti ali otožnosti ali presenečenja nad življenjem, in ki je ali razvidna že od samega začetka pesmi naprej (pesmi Katja, že spet; Vida; Rosana; Majda; Pomladne delnice; Katja; Monika), tako da jo konec samo še potencira, ali pa se izkaže šele v koncu pesmi, ko učinkuje kot strel v bralčevo zavest, kot kontrast (pesmi Alenka; Nevenka; Sonja; Anka; Katja, spet, spet; Lidija; Barbara).

Seveda pa namen Avanzove poezije kljub njeni posnemovalni naravi ni v tem, da bi za njo iskali pojave stvarne resničnosti, da bi v njej prepoznavali njegova resnična osebna doživetja — ne, njena temeljna vrednost je v tem, da odkriva bralcu njegova lastna nova obzorja, da ga opozarja na drobnjarije vsakdanjosti, ki se nemara izognejo sokoljemu očesu naše pozornosti, čeprav so še kako dragocene, pa tudi v tem, da se bralec v njej lahko prepozna in podoživlja lastne izkuš-

nje v zvezi z vsebino posameznih pesmi.

Lepotna razsežnost se kaže predvsem v obliki Avanzove poezije, ki je kar se da nazorna in preprosta. Tudi tu sledi že ustaljenim potem, ki jih je prehodil v svojem prvencu, kjer uporablja tip prostega verza brez zamenjav besednega reda in brez prispodob, čeprav se je spet izognil ekstremnim možnostim, kot jih je bil v svoji prvi zbirki uveljavil v pesmih Srčica in Deklica iz Name, ko tudi splošni likovni vtis kaže bolj na prozo kot na poezijo.

Če zdaj naposled neposredno primerjam Strehovčevo in Avanzovo poezijo, moram ugotoviti, da imata mlada pesnika kljub temu, da eden išče gradivo zanj v resničnosti svojih sanj, drugi pa v resničnosti vsakdana, to skupno lastnost, da njun svet ni svet absurda ali dualizma, saj je edini, zato najboljši in življenja vredni, in da ubesedujeta svet brez kakršnihkoli višjih ciljev in namenov, da je njuna poezija zgolj v službi same sebe, njena največja vrednost pa v tem, da sploh je, ali kot pravi Avanzo v mottu svojega pesniškega lista: Toliko da veste / Preden sem napisal / te pesmi, / ni bilo / tu / nobenih pesmi. / Zdaj pa so.

Zoran Božič